

POSTANOWIENIE

21 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Mariusz Łodko

na posiedzeniu niejawnym 21 grudnia 2023 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa E. P. i G. P.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 13 kwietnia 2022 r., I ACa 1049/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasadza od Bank spółki akcyjnej w W. na rzecz E. P. i G. P.
po 1 350 złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych
za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia
pozwanej odpisu niniejszego postanowienia.**

UZASADNIENIE

Bank spółka akcyjna w W. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 13 kwietnia 2022 r. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniła wystąpieniem istotnych zagadnień prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) sprowadzających się do odpowiedzi na pytania: 1) czy w świetle systemu ochrony konsumenta, wprowadzonego przepisami dyrektywy 93/13 z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, przepisy art. 385¹ k.c. i nast. stanowią *lex specialis* wobec

przepisów dotyczących bezwzględnej nieważności czynności prawnych np. art. 58 § 1 k.c., inaczej mówiąc czy sąd orzekający, w sytuacji w której dane postanowienie umowne może mieć charakter abuzywny, może pominąć przepisy normujące system ochrony konsumentów i uznać, że w sytuacji, w której postanowienie umowne jest sprzeczne z przepisem powszechnie obowiązującego prawa, to umowa jest bezwzględnie nieważna, czy też powinien dokonać oceny tego postanowienia umownego pod kątem jego abuzywności i na tej podstawie zbadać konsekwencje prawne i faktyczne w stosunku do umowy oraz przedsiębiorcy, a ewentualna dodatkowa ocena postanowień umowy pod kątem ich bezwzględnej nieważności nie powinna dotyczyć tych samych okoliczności, które wchodzą w zakres badania ich abuzywności? Ponadto, w przypadku stwierdzenia, że możliwym jest pominięcie przepisów o postanowieniach abuzywnych, to czy w sytuacji, w której sąd orzekający ustali, że umowa zawarta pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem obarczona jest częściowo wadami, które prowadzą do jej bezwzględnej nieważności, to czy sąd orzekający uprawniony jest w takiej sytuacji do dokonania wykładni „życzliwej umowie” (*„benigna interpretatio”*), tj. do zastosowania wykładni umowy w oparciu m.in. o art. 56 k.c., art. 58 § 3 k.c. i art. 354 k.c.?; 2) czy w świetle art. 5 k.c. za działanie sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, stanowiące nadużycie prawa podmiotowego uznane może być postępowanie konsumenta polegające na żądaniu od banku zwrotu wpłaconych przez niego kwot, na poczet umowy pożyczki denominowanej/indeksowanej do waluty obcej, która uznana została za nieważną, w sytuacji, w której: (i) konsument dokonał spłaty wszystkich należności wynikających z umowy pożyczki, a umowa ta uległa w związku z tym rozwiązaniu; (ii) cel umowy został spełniony; (iii) sytuacja ekonomiczna konsumenta w związku z zawarciem oraz spłatą pożyczki denominowanej/indeksowanej do waluty obcej była lepsza niż ta, w której znalazłby się zaciągając pożyczkę złotową, a także lepsza niż ta, w której konsument znalazłby się nie zawierając w ogóle umowy pożyczki; (iv) stopień ryzyka związany z konstrukcją pożyczki denominowanej/indeksowanej do waluty obcej wypełnił się w stopniu nienaruszającym interes konsumenta; (v) konsument dochodził zapłaty kwot w terminie niemalże 2 lat od dokonania całkowitej spłaty pożyczki?

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powodowie E. P. i G. P. wniesli o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno przede wszystkim być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie SN z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (zob. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08). Konieczne jest przytoczenie argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Skarżący powinien nie tylko wskazać przepis prawa (materialnego lub procesowego), którego dotyczy zagadnienie, ale także przedstawić pogłębioną argumentację prawną w celu wykazania, że zagadnienie jest istotne, a jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla merytorycznego rozstrzygnięcia w jego sprawie (zob. m.in. postanowienia SN z 23 sierpnia 2007 r., I UK 134/07, i z 9 lutego 2011 r., III SK 41/10).

Analiza skargi kasacyjnej prowadzi do wniosku, że powyższa przesłanka nie została spełniona. Powołanie się na wystąpienie istotnego zagadnienia prawnego jest bezskuteczne, jeżeli dotyczy kwestii prawnej, której wyjaśnienie nie miałoby żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym w zaskarżonym wyroku stanie faktycznym. Przyczyny uzasadniające rozpoznanie skargi kasacyjnej mogą być tylko takie, które Sąd Najwyższy mógłby następnie uwzględnić przy jej rozpatrywaniu (postanowienia: z 4.08.2003 r., III CK 120/03, LEX nr 572022; z 29.06.2001 r., I PKN 33/01, OSNP 2003/9, poz. 228). Odwołanie się w sformułowanym zagadnieniu prawnym do relacji przepisów ochrony konsumenta i bezwzględnej nieważności czynności prawnych stanowi pozór wystąpienia w

sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skoro zakłada, że postanowienia umowy stron mogą być abuzywne – mimo braku takich ustaleń w stanie faktycznym sprawy, jak też nieokreślenia przez skarżącego, które postanowienia umowne miałyby być przedmiotem badania pod kątem ich abuzywności. Odwołanie się do poglądów Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Sądu Najwyższego wyrażanych w związku ze występowaniem niedozwolonych postanowień w umowach kredytu indeksowanych/denominowanych do waluty obcej również jest nieadekwatne dla rozstrzygnięcia. Z ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji wynika, iż pozwany udzielił powodowi pożyczki we franku szwajcarskim, wypłacił ją w złotych, mimo dyspozycji wypłaty pożyczki w walucie (franku szwajcarskim), jak i braku w umowie postanowienia uprawniającego pozwanego do przeliczenia na złote. W konsekwencji Sąd ten przyjął, że umowa uległa rozwiązaniu z uwagi na jej nieprawidłowe wykonanie przez bank – zgodnie z jej postanowieniami – zatem odpadła podstawa prawna świadczenia i dokonane przez powodów wpłaty są świadczeniami nienależnymi (art. 410 § 2 k.c.). Sąd drugiej instancji przyjął natomiast, że nie można było ustalić, w jakiej kwocie pożyczka została udzielona, a brak postanowień przedmiotowo istotnych (*essentialia negotii*) skutkował nieważnością umowy, która dodatkowo była sprzeczna z naturą nawiązanego stosunku zobowiązaniowego (art. 353¹ k.c.). Analiza, czy art. 385¹ k.c. stanowi *lex specialis* wobec przepisów dotyczących bezwzględnej nieważności czynności prawnych, w tym art. 58 § 1 k.c., jest bezprzedmiotowa dla rozstrzygnięcia.

Zwrócić uwagę należy, że nie jest także rzeczą Sądu Najwyższego poszukiwanie w innych częściach skargi kasacyjnej argumentów uzasadniających podnoszone przez skarżącego twierdzenia, jak też domyślanie się lub poszukiwanie okoliczności, które uzasadniałyby przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. W szczególności w podstawach kasacyjnych i ich uzasadnieniu, które oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania (zob. postanowienie SN z 14 maja 2020 r., I CSK 380/19). Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz z uzasadnieniem jest odrębną konstrukcyjnie i funkcjonalnie częścią skargi kasacyjnej.

Ubocznie wskazać należy, że na gruncie umowy kredytu indeksowanego/denominowanego do waluty obcej w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że postanowienia umowne sprzeczne z naturą stosunku prawnego, gdy spełniają kryteria uznania ich za niedozwolone postanowienia umowne – nie są nieważne – lecz nie wiążą konsumenta w rozumieniu art. 385¹ k.c. Skutków zastrzeżenia postanowień sprzecznych z naturą stosunku prawnego należy poszukiwać nie w art. 58 k.c., ale w przepisach o niedozwolonych postanowieniach umownych, które stanowią przepisy przewidujące inny skutek w rozumieniu art. 58 § 1 k.c. (zob. uchwała SN z 28 kwietnia 2022 r., III CZP 40/22 oraz wyrok SN z 20 czerwca 2023 r., II CSKP 1476/22). Jednocześnie, jeżeli skutkiem wyeliminowania z umowy niedozwolonego postanowienia umownego, będzie brak możliwości określenia wysokości głównego zobowiązania stron umowy, zajdzie konieczność unieważnienia umowy *ex tunc*, na podstawie art. 69 ust. 1 pr.bank. w zw. z art. 58 k.c. (zob. np. wyroki SN: z 26 kwietnia 2022 r., II CSKP 550/22; z 19 maja 2022 r., II CSKP 985/22; z 19 maja 2022 r., II CSKP 797/22; z 29 września 2022 r., II CSKP 139/22, i z 20 czerwca 2023 r., II CSKP 1476/22). Sąd Najwyższy wypowiadał się już również co do niedopuszczalności wykładni oświadczeń woli stron takiej umowy (zob. wyroki SN z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, i z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22).

Przedstawione problemy dotyczące nadużycia prawa podmiotowego przez powodów nie stanowią również zagadnień nowych i były przedmiotem wypowiedzi judykatury. Sąd Najwyższy prezentuje konsekwentnie pogląd, że zasady współżycia społecznego w rozumieniu art. 5 k.c. są pojęciem pozostającym w nierozłącznym związku z całokształtem okoliczności danej sprawy i w takim całościowym ujęciu wyznaczają podstawy, granice i kierunki jej rozstrzygnięcia w wyjątkowych sytuacjach, które przepis ten ma na względzie. Dlatego dla zastosowania art. 5 k.c. konieczna jest ocena całokształtu szczególnych okoliczności danego wypadku w ścisłym powiązaniu nadużycia prawa z konkretnym stanem faktycznym (zob.m.in. wyroki SN z 22 listopada 1994 r., II CRN 127/94; z 2 października 2015 r., II CSK 757/14 i postanowienia SN: z 21 grudnia 2021 r., IV CSK 578/21; z 28 stycznia 2022 r., I CSK 551/22, i z 23 sierpnia 2022 r., I CSK 2966/22). Stosowanie klauzuli generalnej z art. 5 k.c. pozostaje domeną sądów

meriti, a Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym, mógłby zakwestionować oceny tych sądów, gdyby były rażąco błędne i krzywdzące. Zagadnienie prawne dotyczące oceny czy zachowanie powodów może być sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 5 k.c.) i stanowi nadużycie prawa podmiotowego ma charakter subsumcyjny. Formułując zagadnienie prawne skarżący pyta w istocie o trafność stanowiska Sądu Apelacyjnego wyrażonego w związku z rozstrzygnięciem tej konkretnej sprawy.

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie znajdując również okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

[ał]

[wr]